

Anna Łosowska, *Kolekcja «Liber legum» i jej miejsce w kulturze umysłowej późnośredniowiecznego Przemysła*, Warszawa-Przemysł 2007, Archiwum Państwowe w Przemysłu i Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych – Dział Wydawnictw, ss. 400.

Prezentowana praca powstała jako dysertacja doktorska w Instytucie Historii UMCS. Autorka zajęła się opracowaniem zabytku kultury piśmiennej Przemysła z końca XV wieku, znanego jako *Liber legum*. Rękopis ten został odkryty w zbiorach Archiwum Miejskiego w Przemysłu przez dr Bedę Dudzika OSB, historyka z Wiednia, który w 2 poł. XIX wieku, inwentaryzował zasoby archiwalne Galicji. Jednak od tego czasu ten ważny zabytek nie doczekał się szerszego opracowania, ponieważ zaginął. Dopiero w latach 80. XX wieku został odnaleziony we Wrocławiu. Pojawienie się tego dzieła spowodowało wzrost zainteresowania nie tylko samym kodeksem, ale i środowiskiem, w którym funkcjonowało dzieło.

Książkę rozpoczyna wykaz skrótów oraz wstęp. Praca składa się z sześciu rozdziałów: I. Środowisko umysłowe Przemysła w drugiej połowie XV w.; II. Książka i jej użytkownicy w późnośredniowiecznym Przemysłu, III. Analiza kodykologiczna kodeksu *Liber legum*, IV. Zwody prawa sasko-magdeburgskiego, V. Prawo rzymskie i kanoniczne w kodeksie *Liber legum*, VI. Przekazy literatury historyczno-geograficznej. Całość zamyka zakończenie, bibliografia, wykaz załączników, indeks osobowy i geograficzny.

W pierwszym rozdziale Autorka poddała analizie środowisko intelektualne Przemysła, w skład którego wchodził biskupi obrządku łacińskiego, kanonicy kapituły katedralnej i grupa notariuszy publicznych. A. Łosowska przedstawiła również środowisko miejscowej szkoły katedralnej i to zarówno personel nauczający (rektorzy, bakałarze, nauczyciele pomocniczy), jak też grono uczniów szkoły. Przyjrzała się również przedstawicielom krakowskiego środowiska umysłowego w Przemysłu i roli Uniwersytetu Krakowskiego w kształtowaniu formacji intelektualnej elity przemyskiej. W drugim rozdziale Autorka omówiła zachowane spisy książek i kręgi ich odbiorców. Próbowała ustalić czy istniały warunki i społeczne zapotrzebowanie na teksty umieszczone w kodeksie. W trzecim rozdziale A. Łosowska przedstawiła zagadnienia kodykologiczne: budowę i układ składek, oprawę i filigrany, pismo i iluminatorstwo oraz wszelkie noty pozwalające na rozpoznanie czasu i miejsca jej powstania, kopistów i użytkowników kodeksów.

Kolejne rozdziały książki odpowiadają charakterowi zapisanych w *Liber legum* tekstów. Rozdział czwarty obejmuje zwody prawa sasko-magdeburgskiego, uzupełnionego kopią najstarszego fragmentu prawa lubeckiego. Mieści się tu także pomnik prawa lennego oraz jedna z redakcji zbioru oryty magdeburgskich i wyroków sądu wyższego prawa niemieckiego za zamku krakowskim. Traktat Bene-

dykta Hessego o godziwości wykupu rent feudalnych oraz inne drobne teksty o charakterze etycznym i słownikowym zamykają pierwszą z prawniczych części kodeksu.

Rozdział piąty jest poświęcony pomnikom prawa kanonicznego i rzymskiego w omawianej kolekcji. Składa się na nie Dekret Gracjana w układzie Wawrzyńca Polaka oraz podstawowe zbiory dekretalów papieża Grzegorza IX, Bonifacego VIII i Klemensa V. Uzupełnia je traktat Gerarda Mnicha o urzędzie i roli adwokatów w środowisku duchownych, przede wszystkim zakonnych, głównie w sprawach majątkowych z osobami świeckimi. Dołączony słownik terminów prawa rzymskiego i kanonicznego oraz wykaz najwybitniejszych glosatorów-dekretystów, uwzględnionych w kolekcji, zamyka tę część. Kopia słynnej Summy Rajmunda Partenopejczyka, stanowiąca krótki podręcznik prawa rzymskiego, sugeruje dydaktyczny charakter kodeksu. Ta część kolekcji pozostawała niezauważona przez większość dotychczasowych jej badaczy.

W rozdziale szóstym, stanowiącym trzecią część kodeksu, Autorka omówiła przekazy literatury geograficzno-historycznej, które niewątpliwie skopiował autor kolekcji czyli Szymon z Jaworowa. Wskazuje na to spis treści dołączony na początku, a sporządzony tą samą ręką, co poszczególne teksty historiograficzne. Znalazły się tu: Historia Trzech Króli z dołączoną krótką notatką o legacji Filipa z Fermo, anonimowy opis miejsc w Ziemi Świętej, historia papieża i cesarza Flores temporum wraz z krótką zbieranką o królach polskich oraz legenda o życiu i czynach Aleksandra Macedońskiego.

Rozpoznanie tekstów kolekcji oraz środowiska, w którym mogła powstać lub tylko funkcjonować, stanowi interesujący przyczynek do dziejów kultury umysłowej Przemyśla. Zachowany rękopis dowodzi, że Przemyśl może się poszczycić materiałami archiwalnymi, będącymi wymownym świadectwem ważności tego miasta w życiu umysłowym Polski. Należy podkreślić wysoki poziom merytoryczny powstałej publikacji oraz wyrazić uznanie dla pracy dr. Anny Łosowskiej.

Studia Włocławskie, tom. 10, Włocławek 2007, Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne.

Najnowszy tom „Studiów Włocławskich” jak czytamy w dedykacji, został przygotowany „dla upamiętnienia księdza prof. dr. hab. Stanisława Librowskiego, wybitnego i zasłużonego archiwisty, współtwórcy Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, założyciela i pierwszego redaktora czasopisma «Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne», wieloletniego profesora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i profesora Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku byłego więźnia Dachau, w 5. rocznicę jego śmierci”.

Tom rozpoczyna słowo wstępne biskupa włocławskiego Wiesława Meringa. Następnie został przedstawiony życiorys księdza profesora Stanisława Librowskiego oraz bibliografia jego dorobku naukowego. Autorami artykułów wspomnieniowych o ks. Librowskim byli: ks. bp Jan Kopiec, *Działalność dydaktyczna księdza profesora Stanisława Librowskiego*, Maria Dębowska, *Wkład księdza*

profesora Stanisława Librowskiego w powstanie, organizację i realizację zadań statutowych Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, ks. Witold Kujawski, *Książd Stanisław Librowski - włocławski historyk i archiwista*, ks. Wojciech Frątczak, *Ks. Stanisław Librowski jako świadek i dokumentalista martyrologii diecezji włocławskiej*, ks. Tomasz Kaczmarek, *Wkład ks. Librowskiego w proces beatyfikacyjny bpa Michała Kozala*, ks. Kazimierz Rulka, *Księgozbiór ks. Stanisława Librowskiego jako element warsztatu naukowego historyka*, ks. Józef Dębiński, *Materiały do dziejów włocławskiej w «Tekach» ks. prof. Stanisława Librowskiego*, s. Laurencja Jędrzejczak ZSNM, *Wspomnienie o księdzu Stanisławie Librowskim*, Anzelm Janusz Steinke OFM, *Moje wspomnienia o ks. profesorze Stanisławie Librowskim*, ks. Andrzej Bruździński, *Statut i regulamin archiwów kościelnych*.

Aktualny tom „Studiów Włocławskich” oprócz artykułów okolicznościowych zawiera również dezyderaty o tematyce historycznej oraz z innych dziedzin humanistyki. W dziale *Vladislaviensia* umieszczono następujące artykuły: Krzysztof Optołowicz, *Z dziejów parafii Najświętszego Zbawiciela we Włocławku*, ks. Wojciech Hanc, *Nauczanie teologii dogmatycznej we włocławskim seminarium Duchownym po II wojnie światowej*, Jan Zbudniewek ZP, *Kontakty ks. Stanisława Chodyńskiego z Jasną Górą*, ks. Zdzisław Pawlak, *Ks. Antoni Warmuz - profesor filozofii Seminarium Duchownego we Włocławku i duszpasterz*, Arkadiusz Ciechański, *Literackie walory twórczości homiletycznej ks. Władysława Mirskiego (1896-1950)*, Piotr Pawłowski, *Tajemnice tumby. O nagrobku biskupa Piotra z Bni-na z włocławskiej katedry*.

Tom zamyka dział Sprawozdania i Recenzje. Umieszczono tu sprawozdanie z działalności Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku w roku akademickim 2006/2007, autorstwa księży: Waldemara Karasińskiego, Krzysztofa Graczyka i Lecha Króla. Nadto w bieżącym numerze Waldemar Rozynekowski zrecenzował książkę Jadwigi Śwignonia: *Kapłan niezłomny. Książd Bogusław Kasprzak świadek prawdy w dramatycznych czasach*, Kraków 2007, a ks. Ireneusz Werbiński, publikację Adama Józefa Sobczyka MSF, *Teologiczno-dogmatyczne podstawy życia duchowego według katechizmu Kościoła Katolickiego*, Lublin 2005.

Dokumenty Kościoła Rzymskokatolickiego archidiecezji lwowskiej w zasobach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie. Inwentarze, oprac. ks. Józef Wolczański, Kraków 2007, ss. 503.

Wybuch drugiej wojny światowej oraz okupacja sowiecka wschodnich ziem Rzeczypospolitej przyniosła wielkie spustoszenie dóbr kultury Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego. Po zakończeniu wojny, Lwów i okolice zostały włączone do Związku Radzieckiego. Większość archiwaliów archidiecezji lwowskiej zostało przejęte przez sowieckie władze państwowe. W Centralnym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie znajduje się siedem zespołów odnoszących się bezpośrednio do głównych instytucji archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego.

Publikacja składa się z wprowadzenia oraz z następujących inwentarzy:

1. Rzymskokatolicki Konsystorz Metropolitalny we Lwowie
2. Rzymskokatolicka Kuria Metropolitalna we Lwowie
3. Rzymskokatolickie Seminarium Duchowne we Lwowie
4. Rzymskokatolicka Kapituła Metropolitalna we Lwowie
5. Rzymskokatolicki Urząd Parafialny w Jaworowie
6. Rzymskokatolicki Urząd Dekanalny w Żółkwi
7. Rzymskokatolicki Urząd Parafialny w Glinianach

Książkę zamyka indeks osobowy i geograficzny. W publikowanych inwentarzach zachowano ich oryginalną pisownię w języku ukraińskim, nie poprawiając błędnej pisowni oraz określić nazw osobowych i instytucji.

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie. Przewodnik po zasobie archiwalnym, oprac. Anna Krochmal, Warszawa 2005, ss. 512.

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie (CDIAL) to najstarsze i jedno z najbogatszych w źródła historyczne archiwów na terenie Ukrainy. Znajdujące się w nim akta pokazują skomplikowane dzieje terytorium oraz mieszkańców ziem zwanych Rusią Czerwoną a potem Małopolską Wschodnią. Po zakończeniu drugiej wojny światowej cały ten obszar znalazł się w granicach Związku Radzieckiego a aktualnie należy do Ukrainy. Zasób archiwum lwowskiego kształtowany był przez stulecia. Źródła zgromadzone w nim stanowią wspólne dziedzictwo kulturowe Polski i Ukrainy, ale dokumentują również przeszłość wielu innych państw europejskich. Obecnie CDIAL posiada łącznie ponad 12 km akt, zgromadzonych w ponad 800 zespołach archiwalnych pochodzących od XIII wieku do czasów współczesnych. Zasób archiwum jest przechowywany w trzech budynkach: byłym klasztorze oo. Bernardynów, byłym Arsenałem Królewskim oraz byłym klasztorze oo. Dominikanów.

Podstawą wydania polskojęzycznej wersji przewodnika po zasobie Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie, stanowiła wersja z 2003 roku, wydana w języku ukraińskim.

Przewodnik składa się z 10 rozdziałów, z których omówiony został zasób archiwum lwowskiego wg klasyfikacji rzeczowej analogicznej do wydania ukraińskiego. W kolejnych rozdziałach zestawiono akta władz państwowych i samorządowych różnych szczebli i okresów historycznych, materiały do zagadnień gospodarczych, akta instytucji naukowych, oświatowych i kulturalnych, instytucji ochrony zdrowia, zespoły akt wyznaniowych kościołów i religii, akta rodzin i osób prywatnych, zbiory dokumentów oraz zasób biblioteki funkcjonującej przy archiwum.

W ramach rozdziałów zachowano taką samą kolejność opisywanych zespołów archiwalnych, jak w przypadku wydania ukraińskiego. Większość zespołów w ramach rozdziałów ułożono w porządku chronologicznym wg dat skrajnych dokumentacji. Odstępstwa od tej reguły miały miejsce w rozdziale „religia”, w którym uporządkowano hasła wg wyznań oraz w rozdziale o aktach rodzin

i osób prywatnych, które uporządkowano alfabetycznie wg nazwisk aktotwórców. Część haseł została opatrzona w przypisy, które podają informacje o innych miejscach przechowywania akt wchodzących w skład danego zespołu lub informują o publikacjach źródłowych dokumentów z danego zespołu. Podstawowa część przewodnika została uzupełniona o nową przedmowę, spis wszystkich zespołów ułożony w kolejności ich numerów, a także zestawienie wybranych pozycji bibliograficznych, wykaz skrótów i indeks osobowo-geograficzny.

Przygotowany przewodnik jest dużą pomocą dla polskich badaczy, zwłaszcza osób zainteresowanych dziejami dawnego pogranicza polsko-ruskiego, a potem polsko-ukraińskiego.

oprac. Artur Hamryszczak

Stefan kardynał Wyszyński, Pro memoria. Zapiski z lat 1948-1949 i 1952-1953, oprac. Jacek Żurek, Wydawnictwo „Soli Deo” i „Apostolicum”, Warszawa 2007, ss. 735.

Zapiski znajdujące się w posiadaniu Instytutu Prymasowskiego Stefana Kardynała Wyszyńskiego nie były dotychczas publikowane jako całość. Ukazywały się tylko wybrane fragmenty w różnych rozproszonych pismach m.in. w 1987 roku w biuletynie Konferencji Episkopatu Polski. Niniejsza edycja zawiera notatki od końca 1948 roku do momentu uwięzienia Prymasa w 1953 roku. Pisma z lat 1948-1949 są fragmentaryczne natomiast zapiski z lat 1950-1951 nie zachowały się. Zasadniczą treścią publikacji są głównie notatki z lat 1952-1953. Publikacja jest niezastąpiona zarówno do badań nad osobą prymasa jak i dziejami Kościoła katolickiego w trudnych czasach „stalinowskich”. Istotną cechą odróżniającą publikowane notatki od zapisków więziennych jest fakt, że dotyczą one nie tylko osobistych przeżyć prymasa, ale dotyczą również ówczesnych problemów społeczno-politycznych, a także stanowią zapis codziennych czynności duszpasterskich Prymasa.

Eksterminacja narodu polskiego i Kościoła rzymskokatolickiego przez ukraińskich nacjonalistów w Małopolsce Wschodniej w latach 1939-1945: materiały źródłowe. cz. 1 / cz.2, oprac. Józef Wołczański. ss. 590, tom 2. ss. 966

Dwutomowe opracowanie źródłowe sporządzone przez ks. Józefa Wołczańskiego stanowi niezastąpioną bazę badawczą, do historii Kościoła na tych terenach w czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej. Dodatkowo stanowi podstawę źródłową do odtwarzania przebiegu eksterminacji ludności polskiej przez zorganizowane grupy nacjonalistów ukraińskich w latach 1943-1945.

W pierwszym tomie znajdują się materiały źródłowe diecezji lwowskiej z lat 1939-1945 zebrane przez ks. arcybiskupa Eugeniusza Baziaka, metropolitę lwowskiego. Opublikowane źródła są obecnie przechowywane w Archiwum Abpa Eugeniusza Baziaka w Krakowie. Dzielą się one na dwie jednostki archiwalne w postaci zarówno rękopisów jak i kopii maszynopisowych sporządzonych przez

urzędników Kurii Arcybiskupiej w Lubaczowie i opatrzone hasłem: *Napady i mordy ukraińskich nacjonalistów w archidiecezji lwowskiej ob. lac. 1939-1945.*

W niniejszej edycji zastosowano metodę podziału materiału archiwalnego na nazwy poszczególnych dekanatów ułożone alfabetycznie. W odniesieniu zaś do państwowej organizacji terytorialnej, posłużono się określeniami jednostek administracyjnych II Rzeczypospolitej: województwo, powiat, gmina i gromada. Ponadto przyjęto podwójny system oznakowań: litery alfabetu podają wyjaśnienia formalne, natomiast cyfry arabskie-informacje merytoryczne. Wydanie opatrzone również w biogramy osobowe postaci występujących w książce. Do pierwszego tomu została dołączona mapa diecezji lwowskiej z podziałem na dekanaty i zaznaczonymi miejscowościami, w których dokonywano eksterminacji.

W drugim tomie opublikowane zostały materiały z wielu zbiorów zakonnych męskich i żeńskich, zamieszkałych do 1945 roku w klasztorach w Małopolsce Wschodniej. Całość uzyskanych archiwaliów została podzielona na trzy części. Część pierwsza stanowi wykaz kronik parafialnych i klasztornych z 18 miejscowości. Część druga obejmuje wspomnienia i relacje. W skład ostatniej części wchodzi źródła epistolarne. Do obszernej dwutomowej publikacji dołączono wykaz skrótów, indeks osobowy i geograficzny.

Sławomir Zych, *Wokół początków kultu łaskami słynącego wizerunku Matki Bolesnej „Królowej Gór” w Skalniku, Rzeszów 2006, ss. 23.*

Niniejsza okolicznościowa publikacja stanowi rys historyczny parafii Skalnik ze szczególnym uwzględnieniem kultu Matki Bożej. Publikację otwiera słowo biskupa rzeszowskiego Kazimierza Górniego. W dalszej części Autor w oparciu o bogaty materiał historyczny licznych archiwów diecezjalnych i parafialnych, przedstawił: zarys dziejów kościelnych Skalnika, przynależność do struktur kościelnych tej miejscowości oraz ukazał genezę kultu Matki Bożej w parafii. Uzupełnieniem książki są ilustracje i wykaz skrótów.

Nieruchomości miasta Krakowa w czasach Sejmu Czteroletniego. Opis z 1792 roku, oprac. Kamila Follprecht, Kraków 2007, ss. 153.

Podstawą do niniejszej publikacji źródłowej jest rękopis ze zbiorów Ambrozego Grabowskiego zatytułowany: *Zbiór opisów dóbr miasta stołecznego Krakowa w roku 1792*, przechowywany w Archiwum Państwowym w Krakowie. Źródło stanowi dokładny opis budowli, głównie użyteczności publicznej, Krakowa u schyłku I Rzeczypospolitej. Wydanie poprzedzone zostało przedmową i wstępem a dodatkowym uzupełnieniem książki jest bogaty materiał ikonograficzny z końca XVIII i XIX wieku co pozwoliło na zilustrowanie tekstu źródła widokami niektórych opisywanych obiektów. Informacje zawarte w opisach pozwalają na precyzyjne odtworzenie stanu zabudowań ówczesnego Krakowa jak również topografii miasta.

oprac. Daniel Kiper

Jerzy Flaga, *Bractwa religijne w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII wieku*, Lublin 2004, ss. 308, Wydawnictwo KUL.

Publikacja o bractwach religijnych w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII w. Jerzego Flagi składa się ze: wstępu i siedmiu rozdziałów: I. Źródła przydatne do badań bractw religijnych i ich typy, II. Podstawy prawne wymagane przy zakładaniu bractw religijnych, III. Ustrój i struktura wewnętrzna bractw religijnych, IV. Rozwój bractw i ich dynamika, V. Rekrutacja członków do bractw religijnych, VI. Przejawy życia religijnego bractw, VII. Działalność charytatywna, wychowawcza i edukacyjna bractw religijnych. Całość zamyka zakończenie, bibliografia, streszczenie w języku angielskim, francuskim i włoskim oraz indeks osób.

W dziejach Kościoła katolickiego bractwa religijne wraz ze szkołami i szpitalami kształtowały życie religijne wiernych w parafiach. Zatem bractwa spełniały bardzo ważną rolę religijną, społeczną i kulturową w życiu wiernych doby baroku, o czym można dowiedzieć się z książki Jerzego Flagi. Prezentuje on wspólnoty brackie w Rzeczypospolitej w XVII i XVIII w., kiedy były one w apogeum swojego rozwoju. Pracę otwiera specjalny rozdział poświęcony omówieniu wykorzystanej podstawy źródłowej. Następny został poświęcony analizie podstaw prawnych wymaganych i stosowanych przy powoływaniu instytucji bractw w ogóle oraz przy ich zaprowadzaniu przy konkretnych świątyniach (parafialnych, klasztornych i szpitalnych) w poszczególnych miejscowościach. W rozdziale trzecim zostały przedstawione ustrój i struktura wewnętrzna instytucji bractw. Przedmiotem rozważań autora w następnym rozdziale są trzy podstawowe zagadnienia: rodzaje bractw, ich stan liczbowy i rozmieszczenie terytorialne w badanym okresie. W piątym rozdziale podjęto próbę pokazania, jak przedstawiała się rekrutacja członków do bractw. Dwa kolejne rozdziały zostały poświęcone realizacji przez bractwa odpowiednich zadań, wynikających bądź to z ich celów, bądź też podjętych w trakcie ich funkcjonowania. Mianowicie są to dwa zagadnienia: przejawy życia religijnego poszczególnych bractw, oraz działalność charytatywna, społeczna i kulturalna wśród niektórych z nich.

Jerzy Flaga zaprezentowany wachlarz problemów związanych z instytucją bractwa religijnego oparł o źródła archiwalne i drukowane, z uwzględnieniem dotychczasowej historiografii bractw.

Paweł Kras, „*Ad abolendam diversarum haeresium pravitatem*”. System inkwizycyjny w średniowiecznej Europie, Lublin 2006, Wydawnictwo KUL, ss. 532 + fotografie.

Rozprawa Pawła Krasa składa się z podziękowań, wykazu skrótów, wstępu i sześciu rozdziałów: I. *Persuasio et coercitio*. Formy i metody walki z herezją do końca XII wieku, II. *Ad capiendas vulpes*. Narodziny systemu inkwizycji, III. *Ad revelendam plenam veritatem*. Proces inkwizycyjny, IV. *Libri sunt arma inquisitorum*. Dokumentacja w postępowaniu inkwizycyjnym, V. *In detestationem veteris erroris*. Pokuta, VI. *Animadversione debita puniendi*. Kary świeckie. Całość zamyka zakończenie, bibliografia, dwa aneksy w postaci tabel i ilustracji, streszczenie w języku angielskim oraz indeksów geograficznego i osobowego.

Autor niniejszej publikacji przybliży zakres zagadnień związanych z inkwizycją. Podstawowym celem jego pracy było spojrzenie na dzieje inkwizycji w szerszym kontekście przemian społeczno-kulturowych, jakie dokonały się w XI-XIV w. w Europie. Ukazał genezę i zasady funkcjonowania *officium inquisitionis* oraz system społeczno-religijny i polityczno-prawny, w którego ramach w średniowieczu toczyła się walka z herezją. W pierwszym rozdziale autor omówił formy i metody walki z herezją w okresie poprzedzającym powstanie systemu inkwizycyjnego. W następnym proces formowania się walki z herezją, zwany „systemem inkwizycyjnym”, którego twórcami byli papieże. W trzecim omówiono zasady procedury inkwizycyjnej, które w walce z herezją były stosowane przez papieskich inkwizytorów jak i biskupów. Technologia powstawania dokumentacji inkwizycyjnej, a także różnorodne sposoby korzystania z niej w postępowaniu inkwizycyjnym zostały omówione w czwartym rozdziale. W następnym autor przeanalizował system kar pokutnych, które zostały wprowadzone w pierwszej połowie XIII w. w Langwedocji, a następnie rozpowszechniły się w innych częściach Europy. Ostatni rozdział został poświęcony udziałowi władz świeckich w walce z herezją. Rozdział kończy rekonstrukcja przebiegu egzekucji heretyka.

Publikacja Pawła Krasa jest pracą nowatorską o inkwizycji w średniowieczu na gruncie historiografii polskiej. Prezentowana rozprawa została oparta na szerokiej kwerendzie w europejskich i amerykańskich ośrodkach naukowych. Wykorzystano w niej wszelkiego rodzaju typy źródeł (źródła normatywne, narracyjne, protokoły inkwizycyjne, podręczniki dla inkwizytorów).

***Zatroskani o ślady przeszłości. Archiwista kościelny we współczesnej rzeczywistości*, red. Józef Marecki, Lucyna Rotter, Kraków 2005, Wydawnictwo Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, ss. 126,**

Publikacja została opatrzona wstępem Józefa Mareckiego. Składają się na nią następujące artykuły:

Biskup Jan Kopiec (Opole), w artykule: *Archiwisty „sentire cum homine et Ecclesia”*, próbuje zagadnienie ukryte w słowach: *sentire cum homine et Ecclesia* oddać w podwójnej warstwie, a mianowicie, co oznaczają archiwalia dla poszczególnego człowieka oraz jak plasują się one w wizji Kościoła. Według autora dokumentacja zgromadzona w archiwach kościelnych ma walory poznawcze oraz właściwości formujące świadomość eklezjalną.

Leszek Wilczyński (Poznań), w artykule: *Oczekiwania wobec archiwistów ze strony środowisk naukowych, czytelników oraz władz kościelnych na przykładzie Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*, ukazuje oczekiwania różnych środowisk (naukowych, czytelników i władz kościelnych) wobec archiwistów, które sprowadzają się do gromadzenia, przechowywania i udostępniania materiałów archiwalnych na przykładzie Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu.

Magdalena Marosz (Kraków), *Oczekiwania wobec archiwistów ze strony środowisk naukowych, czytelników oraz władz kościelnych*. Tytuł tego artykułu nie oddaje treści w nim zawartej. Autorka omawia, czym jest narodowy zasób archiwalny oraz sposób organizacji archiwów państwowych, następnie zasady groma-

dzenia archiwaliów w tychże jednostkach. Na koniec przechodzi do udostępniania akt w archiwach i oczekiwań korzystających wobec archiwistów i archiwów państwowych.

Artykuł Mieczysława Różańskiego (Łódź), *Codziennosc archiwisty kościelnego*, skierowany jest w szczególności do archiwistów, którzy winni wykazać się merytorycznym przygotowaniem do pełnienia tej funkcji, nadto dobrą znajomością zasobu archiwalnego, organizacją i skrupulatnością. Natomiast w kontaktach z korzystającymi powinni wykazać się obok komunikatywności, spokojem, opanowaniem i cierpliwością.

Józef Marecki (Kraków), *Kształtowanie i profilowanie zasobu przez archiwistę*. Tematem podjętej problematyki w tej publikacji jest „kształtowanie zasobu” i „profilowanie zasobu” przez archiwistę, gdzie pierwszy termin ma charakter pozytywny, zaś drugi negatywny. Na końcu autor zamieszcza dekalog, którym powinien kierować się archiwista w swojej pracy.

Publikacja Andrzeja Bruździńskiego (Kraków), *Dobre obyczaje w archiwach kościelnych. Szkic zasad etycznych misji archiwistów kościelnych*, została oparta na dokumentach kościelnych, wskazując że każdy archiwista winien wypełniać swoje codzienne obowiązki w pełnym poczuciu świadomości swojej godności, odznaczać się odpowiednimi kompetencjami zawodowymi, rzetelnością, zaangażowaniem, zamiłowaniem do ładu i porządku, obiektywizmem, obowiązkowością i rzetelnością, dokładnością i uczciwością w swojej pracy, która jest posłannictwem i służbą prawdzie. Kodeks deontologiczny archiwisty winien być elementem składowym programu etycznego pracownika każdej placówki archiwalnej.

Ivan Chalupický (Levoča), *K problematike štátnych a cirkevných archívov na Slovensku*. Autor omawia problemy archiwów państwowych i kościelnych na Słowacji, gdzie te ostatnie nie stoją na równi z państwowymi – według jego oceny – jak w Polsce, czy na Węgrzech. Warto zapoznać się, z jakimi problemami borykają się nasi słowaccy bracia w archiwach kościelnych.

Natalia Cariowa (Lwów), *Kształcenie archiwistów na Uniwersytecie Lwowskim: problemy i perspektywy*. Według autorki problem kształcenia archiwistów dla Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego we Lwowie pojawił się w drugiej połowie XX w. Obecnie wzorem dla kształcenia archiwistów lwowskich pozostaje Uniwersytet Humanistyczny w Moskwie oraz polskie uczelnie w Lublinie, Warszawie i Wrocławiu. Natomiast podstawowym problemem jest brak wykwalifikowanej kadry wykładowców w dziedzinie archiwistyki.

Lucyna Rotter (Kraków), w artykule: *Kształcenie archiwistów w Polsce*, prezentuje niektóre ośrodki akademickie w Polsce (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie i Instytut Historii Akademii Świętokrzyskiej Filia w Piotrkowie Trybunalskim), które mają na celu przygotowanie historyków do wykonywania zawodu archiwisty, a tym samym przygotowanie wykwalifikowanej i kompetentnej kadry do pracy w archiwach państwowych, kościelnych i zakładowych. Ośrodki te wypracowały na przestrzeni lat własne programy dydaktyczne, mimo iż system kształcenia przyszłych ar-

chiwistów nie został dotąd precyzyjnie i jasno określony.

Zbiór artykułów przeznaczony jest przede wszystkim dla archiwistów i osób odpowiedzialnych za ich kształcenie. Całość publikacji zamykają noty o autorach.

Ks. Wiktor Zapart, Małgorzata Karkocha, *Dzieje parafii Chęciny do 1815 roku*, Kielce 2007, Wydawnictwo „Jedność”, ss. 108 + fotografie.

Książka składa się ze: słowa wstępnego, czterech rozdziałów: I. Geneza powstania miasta Chęciny i kościoła parafialnego, II. Struktura społeczna i demograficzna parafii, III. Kościół św. Bartłomieja, IV. Duszpasterstwo parafialne i zakony na terenie parafii Chęciny, całość zamyka aneks, w którym znajduje się wykaz świętych w sposób szczególnie czczony w parafii Chęciny, słowniczek terminologiczny, bibliografia, wykaz skrótów i wykaz zdjęć.

Miasteczko Chęciny (położone na południe od Kielc) o bogatej tradycji, sięgającej XIII w., doczekało się już kilku publikacji w postaci książek i artykułów. Obecna jest dowodem na to, że źródła wciąż kryją swoje tajemnice, a badacze odkrywają je przed nami.

Szczepan Kozak, Janusz Polaczek, *Bazylika kolegiacka p.w. Ducha Świętego i kanonia bożogrobców w Przeworsku*, Przemyśl-Przeworsk 2006, ss. 52 + fotografie.

Publikacja o bazylice kolegiackiej p.w. Ducha Świętego w Przeworsku jest wydaniem albumowym, składającym się z: rysu historycznego, architektura i wnętrze, najciekawsze miejsca i zabytki przeworskiego kościoła bożogrobców (kaplica Grobu Pańskiego, zabytki z epoki gotyku, ołtarz wielki, obraz św. Sebastiana i św. Walentego) oraz wyboru bibliografii. Całość tekstu została ubogaconą ilustracjami czarno-białymi, a na końcu zamieszczono kolorowe zdjęcia przedstawiające bazylikę przeworską i jej wnętrze.

oprac. Ryszard Skrzyniarz